

Javna predstavitev mnenj o izobraževanju za digitalno državljanstvo

Državni zbor Republike Slovenije, 17. april 2025

Digitalno suvereno državljanstvo

mag. Simon Delakorda

<https://www.inepa.si/>

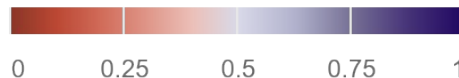
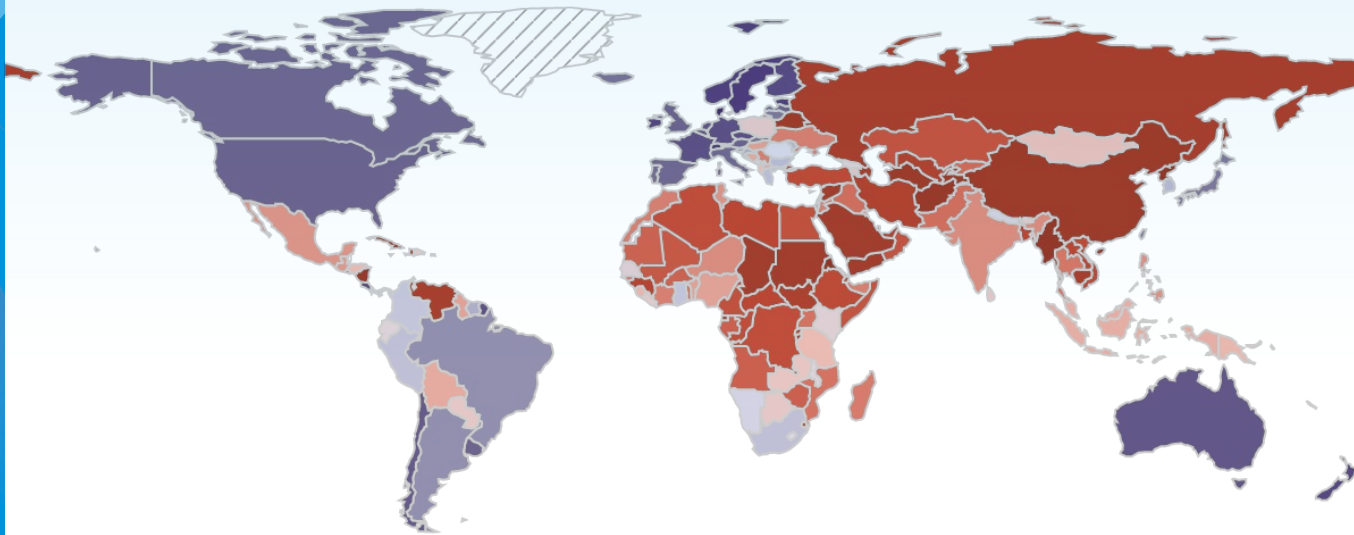
INŠTITUT
ZA
ELEKTRONSKO
PARTICIPACIJO

Vsebina

- Stanje demokracije v svetu
- Družba tveganja
- Digitalna preobrazba
- Tveganja za mladino
- Digitalna suverenost
- Digitalno državljanstvo

Globalno stanje liberalne demokracije

Liberal Democracy Index (2023)

Highcharts.com | V-Dem data version 14 |

91 držav je demokracij
(29 % svetovnega
prebivalstva)

88 držav je avtokracij
(71 % svetovnega
prebivalstva)

Povprečna stopnja
demokracije v letu
2023 je bila na ravni
tiste iz leta 1985.

Vir: https://v-dem.net/data_analysis/MapGraph/

Sociološke razlage družbe

- **pozna moderna** (Giddens)
- **družba tveganja** (Beck) / **doba negotovosti** (Baumann)
- **mrežna družba** (Castells)

Značilnosti:

- ozaveščenost, emancipacija, individualizacija, fleksibilizacija, pluralizem, globalizacija;
- nepredvidljivost, COVID-19, podnebne spremembe, migracije, finančne krize, krčenje blaginje, potrošništvo;
- digitalne tehnologije, digitalizacija, umetna inteligenca;
- družbena kompleksnost, raznolikost identitet in življenjskih stilov, konflikti, nezaupanje v institucije in odločevalce;
- vse več komunikacije in vse manj dialoga.

R^e ResearchGate

Keyword cloud analysis. | Download ...

Dreamstime.com

Illustation of Digital Transformation - K...

Adobe Stock

Word Cloud "Business Transformat...

Depositphotos

Digital Transformation ...

Digitalna preobrazba – besedni oblak

Digitalne tehnologije, procesi, poslovanje, podjetje, organizacija, sprememba

Vir: https://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.O_16479

»Človek v središču digitalne preobrazbe« ?

- Digitalno usposobljena delovna sila za potrebe trga
- Digitalni potrošnik usposobljen za uporabo storitev digitalne ekonomije
- Digitalna stranka usposobljena za uporabo digitalne javne uprave

Tveganja za digitalne pravice otrok

- Zasvoljivo oblikovanje in izkušnja digitalnih storitev, ki vodita v odvisnost uporabnika
- Prilagojeno ciljanje s prikazi vsebine, ki izkorišča ranljivosti uporabnika
- Problematične poslovne prakse vplivnežev v družbenih medijih

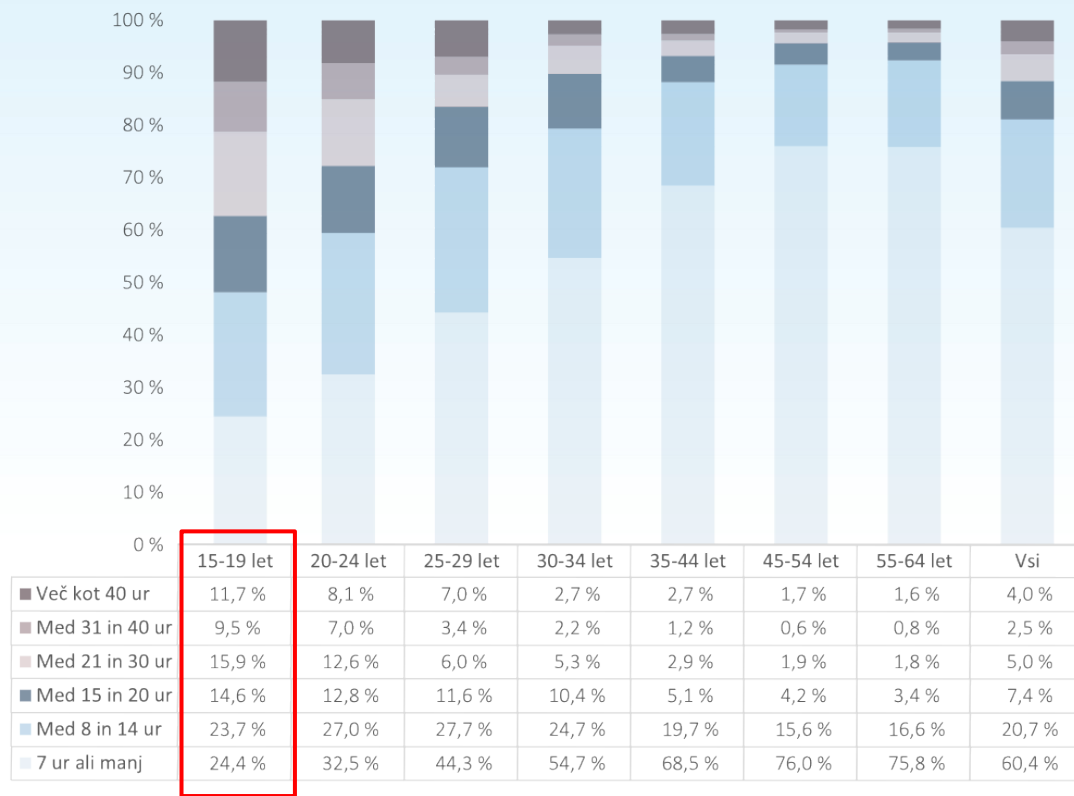
Digitalni fevdalizem

Letni prihodki 7 tehnoloških velikanov so znašali 1.519 milijard \$ v letu 2022.

Kolikšen je letni proračun države Slovenije?

Digitalna pogojenost (zasvojenost)

Slika 3. Delež oseb glede na količino tedenske uporabe interneta v prostem času; skupaj in po starostnih kategorijah.

Več kot 1/5 mladih v starosti 15-19 let uporablja v prostem času internet vsaj 4,5 ure na dan.

Dobra četrtina (26,3 %) mladostnikov, starih 11-17 let, je skoraj ves čas (čez dan) oz. je stalno v online stiku s svojimi dobrimi prijatelji.

Digitalna suverenost državljana do oblasti

- Zmožnost samozaščite pred državnim digitalnim nadzorom.
- Problem v demokratičnih (npr. ZDA) in nedemokratičnih državah (npr. Kitajska).
- V demokratičnih državah gre največkrat za dilemo med varnostjo in zasebnostjo.
- V Sloveniji se je izvajal digitalni nadzor pobudnikov in udeležencev protestov prek spremljanja objav na družbenih omrežij, ki je imel za posledico kaznovanje.
- Problematika mobilnih aplikacij za sledenje socialnim stikom v širši populaciji v času pandemije COVID-19 (pogojevanje obvezne uporabe).
- Pomembna ustrezna zakonodaja, nadzorne institucije ter orodja za šifriranje informacij in komunikacij.

Digitalna suverenost državljana do ekonomije

- Zmožnost uporabnikov (potrošnikov), da samostojno in informirano odločajo o upravljanju z osebnimi podatki v podatkovnem kapitalizmu.
- Evropska deklaracija o digitalnih pravicah in načelih za digitalno desetletje postavlja ljudi v središče digitalnega prehoda ter ga želi oblikovati v skladu z evropskimi vrednotami in predpisi.
- Problematika platforme ekonomije z vidika zasebnosti in varnosti uporabnikov digitalnih platform in storitev kot tudi ranljivost demokratičnih sistemov držav na vplive družbenih omrežij (npr. dezinformacije).
- Evropska akta o digitalnih storitvah in digitalnih trgih za bolj pošteno in varnejše spletno okolje.
- Digitalna pismenost uporabnikov z vidika razumevanja delovanja algoritmov prikazovanja sporočil na družbenih omrežij in njihovih posledic na zdravje ljudi (npr. zasvojenost).

Digitalna suverenost državljana do tehnologije

- Zmožnost samostojnega in informiranega odločanja posameznika o uporabi strojne in programske opreme ter spletnih storitev (tehnoška suverenost).
- Primer digitalne odvisnosti je t.i. »priklenitev na prodajalca« (ang. vendor lock-in), ki se vzpostavlja prek donacijskih shem računalniških programov in storitev tehnoloških korporacij za nevladne organizacije.
- Uporaba odprtokodne (proste) programske opreme ter odprtih formatov in standardov omogočajo posameznikom in družbi, da si na samostojen in neodvisen način ter v skladu z lastnimi potrebami, zagotovijo avtonomno in varno digitalno preobrazbo.

Pristopi k digitalno suverenemu državljanstvu

- tehnološka nevtralnost in digitalna suverenost v ukrepih za pridobivanje in razvoj digitalnih kompetenc otrok (digitalne pravice);
- spodbujati učenje o digitalnih tehnologijah brez tehnologije;
- spodbujati učenje o konceptih, ki omogočajo razumevanje delovanja digitalnih tehnologij;
- spodbujati učenje kritične in odgovorne rabe digitalnih tehnologij;
- razvijati digitalne kompetence otrok za kakovostno življenje, ne samo za potrošnjo, storitve in trg dela;
- omogočiti kakovostno učenje digitalnih kompetenc po meri otrok in njihovih potreb;
- ščititi človekove pravice otrok pred digitalnim fevdalizmom in digitalnim nadzorom;
- sistemsko omejiti uporabo pametnih telefonov med šolskim poukom.

Zaključek

- Nekritičen in reflektiran tehnofilski pristop k digitalni preobrazbi prinaša tveganja za družbo in otroke.
- Potrebujemo močno regulacijo na področju digitalizacije in visoko stopnjo digitalne pismenosti prebivalstva.
- Pomembna ozaveščenost otrok o etičnih vidikih digitalnih tehnologij.

Hvala za pozornost!

simon.delakorda@inepa.si

www.inepa.si / www.inepa.eu

facebook.com/zavod.inepa

x.com/Institut_INePA

si.linkedin.com/in/simondelakorda

INŠTITUT
ZA
ELEKTRONSKO
PARTICIPACIJO

CC BY 4.0